

...fortsat fra Årsskrift 2012

23. april 1974 — Lindbjerggaard brænder. . .

En blæsende forårsdag opstår der brand ved fyret i bryggerset. Ilden får fat i det gamle tørre loft, brænder sig hurtigt igennem og får derefter fat i det tørre stråtag. Blæsten er frisk fra sydvestlig retning, og flammerne når at fortære store dele af stuehuset før brandvæsenet endelig kommer til undsætning. Flammerne har bredt sig til udhuse og man gør alt, for at redde dyrene i stalden – men ildens rasen i det tørre stråtag og de endnu mere tørre gamle bjælker er så voldsom, at den store, gamle, historiske, firelængede tvillinggård nedbrænder til grunden.

Et langt kapitel i Lindbjerggaards historie fik en tragisk slutning.

Herunder kan læses et direkte afskrift efter Randers Amtsavis, onsdag 24. april 1974.

To ældre ægtepar mistede ALT ved eksplosionsagtig brand – her ses de sørgelige rester af deres hjem.

To ældre ægtepar mistede alt, da to af de ældste gårde i Nørhald i går udbrændte totalt. 60 smågrise, ca. 25 svin og to kreaturer omkom i flammerne og ilden bredte sig så hurtigt, at det var umuligt at redde indboet ud af de to stuehuse. Ægteparrene kunne blot se til, mens gårdene i løbet af en times tid brændte ned til grunden. De to gårde bærer begge navnet 'Lindbjerggaard' og ejes af henholdsvis gårdejer Asger Thomassen og gårdejer Magnus Nielsen.

Ilden opstod sidst på formiddagen i et kombineret brændsels- og oliefyr hos Magnus Nielsen. Han havde netop fyret op, da flammer pludselig slog ud af fyret. Flammerne fik fat i noget løbesod i skorstenen og efter få øjeblikke havde ilden forplantet sig til hele lokalet. Magnus Niensens hustru, Esther Nielsen tilkaldte Falck-Zonens brandmandskab fra Randers, der nåede frem efter ca. 15 minutters forløb. Man gik straks i gang med at redde kreaturerne ud af stalderne, men det voldte store problemer, da ilden bredte sig med stor hastighed. Blandt de første på brandstedet var to engelske sergenter, Bruce Wilson og John Watson, der for tiden opholder sig på Randers kaserne. Sammen med andre forbigående, vognmand Johs. Larsen, Lindbjerg og læge H.E. Vinggård, Spentrup, forsøgte de at redde så mange dyr ud i sikkerhed som muligt.

Omkring 15 kreaturer nåede ud, men to indebrændte. Hovedparten af grisene måtte man opgive at redde. Til alt held var alle Magnus Nielsens kreaturer på græs da ilden brød ud. Inden længe bredte ilden sig fra Magnus Nielsens gård til naboens og begge stuehuse og fire udlænger nedbrændte. Falck-Zonen måtte hente vand i rensningsanlægget ved Linde – halvanden kilometer borte – og havde i øvrigt ingen chance for at begrænse skaderne. Ilden havde fået alt for godt fat i de gamle bygninger. Begge stuehuse og to af udlængerne var forsynet med stråtag. Bortset fra nogle enkelte personlige papirer, fik de to ægtepar så godt som intet med ud af de flammehærgede stuehuse. Netop som ilden var brudt ud, ankom en olietankvogn til gårdene for at levere brændstoffolie. Tankvognschaufføren fik i hast bilen med den brandfarlige væske fjernet fra gårdspladsen og parkeret i forsvarlig afstand fra brandstedet.

Efter storbranden i Nørhald:

„Nu må vi se på hvordan det kan gå’

Gårdejer Magnus Nielsen tager en pause i oprydningen på brandtomten — og flankeres af sønnerne Ernst Nielsen, 22, (tv) og Espen Nielsen, 23.

Magnus Nielsen overtog sig gård i 1939, efter at hans forældre havde drevet den siden 1915. Asger Thomassen købte nabogården i 1945. Begge gårde var stort set forblevet uden ændringer gennem de mange år og var nogle af de mest idyllisk beliggende på egnen.

Også dagen efter branden , stod der i Randers Amtsavis:

”Nu må vi se på, hvordan det kan gå”

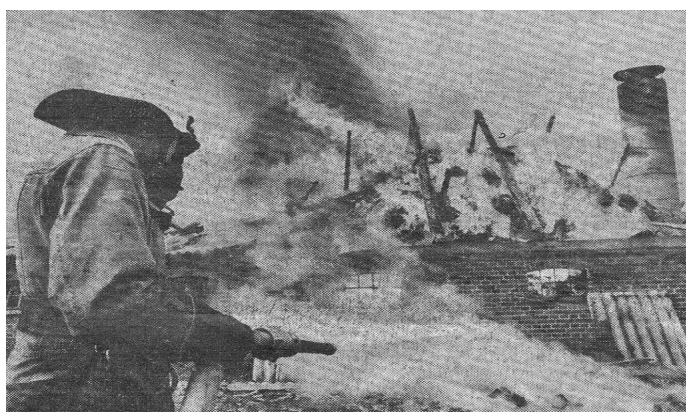
Gårdejer Magnus Nielsen tager en pause i oprydninger på brandtomten, sammen med sønnerne Espen Nielsen 23 år og Ernst Nielsen 22 år. Ret meget andet er der ikke at sige dagen efter, at ens hjem er brændt ned til grunden. Magnus Nielsen roder i de sodsværtede murbrokker, vender et par sten retter sig opgivende op og går lidt rundt.

Det hele er væk: stuehuset, med det stråtækte tag, stalden og laden. Det samme er tilfældet hos naboen Asger Thomassen. De to tvillinggårde mellem Lindbjerg og Linde i Nørhald kommune – ’Lindbjerggaard’ hed de begge – eksisterer ikke mere. Alle de mange års arbejde er forsvundet sammen med møblerne, indboet, det kunstfærdige broderi, som hustruen Esther Nielsen gjorde så meget ud af. Og dyrene: de 60 smågrise, de 25 fedesvin og de to kreaturer, der omkom i flammerne. For ikke at nævne de 150 høns, som aldrig kom ud af hønsehuset og som branden intet levnede tilbage af.

Magnus Nielsen har fortalt brudstykker af, hvad der skete, igen og igen. Brandtomten mellem Lindbjerg og Linde har været et yndet udflugtsmål, siden ilden var nedkæmpet tirsdag aften. Folk er kommet fra det meste af Nørhald – og Randers med – for at se, om det virkelig var så galt, som man havde hørt. Om de to gårde virkelig var brændt helt ned, sådan som rygter og landposten havde fortalt. Ja, og som det stod i avisen.

Folk har været flinke til at spørge igen og igen. Magnus Nielsens sønner er kommet hjem efter meddelelsen om branden, den ene fra militærøvelse i Oksbøl og den anden fra studierne på veterinærhøjskolen i København. Lindbjerggaard var deres barndomshjem, de havde boet der altid – lige indtil de flyttede hjemmefra.

Som det ses på det øverste billede, var kun ruinerne tilbage, da branden havde hærget de to gårde. Nederst ses en af brandfolkene i gang med slukningsarbejdet, da branden var på sit højeste. (Foto: Heine Pedersen)

- Det er svært at komme hjem til sådan et syn, siger Ernst på 22. Tårerne dukker uvilkårligt op i øjnene. Ufatteligt, at det hele kunne brænde ned på bare en time. Spørgsmål er der mange af dagen efter en brand og fyldestgørende svar er en mangelvare.

Magnus og Esther fik intet med ud af flammerne. Asger og Elna i nabogården heller intet. De nåede det ikke, der skulle tænkes på dyrene.

Nu skal der tænkes på fremtiden når chock'et er forsvundet. Forsikringsfolkene har været der og kikket på resterne. Der skal ryddes op – måske skal der genopbygges. Men sikkert kun en af de to gårde. Og man skal finde et sted at bo. Foreløbig er det familien der sørger for at de to ægtepar og deres familie har tag over hovedet. De dyr der overlevede står i stalde hos familie og venner.

Endnu et par landmænd fra egnen lægger vejen forbi brandtomten. Det oser endnu lidt fra nogle murbrokker.

- Hvad så, Magnus, siger de.

- Ja, nu må vi se, hvordan det kan gå...

Lindbjerggaard bliver genopbygget.

1974 – 1975 genopbygges Lindbjerggaard

– til sit nuværende moderne udseende og bliver placeret på samme matr.nr. 5a som den gamle Lindbjerggaard – dog bliver nabogården matr.nr. 5b placeret ved T-vejen ind til Lindbjerg.

31. december 1980 overtager Espen Nielsen Lindbjerggaard efter forældrene, Esther og Magnus. Han er mellemste barn af deres 5 børn. Espen Nielsen bliver derved 3. generation Nielsen på gården.

Magnus og Esther har med ro i sindet overladt Lindbjerggaard til Espen og de flytter til et aftægts hus i Lindbjerg by. De befinder sig godt og skal nu til at nyde deres velfortjente otium.

Magnus har haft et hårdt og arbejdsomt liv på gården og i marken for at kunne give børnene og familien en god dagligdag og en sund opvækst. Esther har hjulpet meget til på sin egen særlige måde. Hun opbyggede en stor kundekreds til hvem hun solgte hjemmeslagtede kyllinger, høns, ænder og gæs, samt æg, frugt og grønt. Indimellem var der også kunder som købte nogle af hendes fine, hækede ting.

En periode, da Tupperware havde gjort sit indtog i Danmark, kørte hun ofte ud til sin store kundekreds og demonstrerede disse amerikanske vidundere, som mange kvinder i dag har stående i køkken-skabet. Esther har i sandhed været en stor hjælp for Magnus. De har samarbejdet om at få en stabil økonomi i hjemmet og derved givet børnene et godt fundament. Men for Esthers vedkommende, bliver det kun en kort tid, hun får lov til at nyde en tilbagetrukket tilværelse fra et arbejdsomt liv.

26. april 1981 dør Esther, kun 63 år og bliver efterfølgende begravet i familiens gravsted i Harridslev kirkegård.

Skjødt Nielsen dør den 16. november 1984 efter kort tids sygdom, kun 74 år. Han blev begravet på Harridslev kirkegård og gravstedet er placeret ved gavlen af kirkeskibet. Han var ældste søn af Marius Nielsen på Lindbjerggaard.

Skjødt havde haft et arbejdsomt liv på 'Vestervang' sammen med Elna, med hvem han jo fik 10 børn. Det har ikke altid været nemt at få pengene til at slå til og ofte 'arvede' børnene tøj efter hinanden og fra andre. Når det havde været en tur igennem symaskinen til omforandring – så kunne det sagtens bruges igen.

Og Skjødts arbejdsskjorter blev sandelig ikke kasseret fordi de var slidte i kraven – den blev bare sprættet af skjorten, zigzagget, vendt, og syet på igen. Skjødt og Elna var selvforsynende i alt – kød, frugt og grønt samt æg, mælk, smør og ost og alt indenfor bagværk – der manglede aldrig noget og Elna syltede og henkogte så meget som muligt af egen avl. Der var mange munde at mætte og hun var altid i gang med noget i køkkenet.

Når der skulle slagtes gris blev der sendt bud efter slagter Anton Jensen fra Lindbjerg, så kom han på sin knallert alt imens han sang højt og inderligt. Mor ville helst slagte gris tidligt om foråret eller sent om efteråret, for så var der tilpas koldt og ingen næsvise fluer.

Skjødt var en stille og rolig mand som flittigt passede sit landbrug, trods hans dårlige ben og det faktum at han midt i 1940'erne mistede synet på sit venstre øje. Så man må sige han havde svære arbejds-vilkår.

Da han 15 år gammel i 1925, var Skjødt kommet slemt til skade. Hele kroppen havde fået knubs, hudafskrabninger, rifter og flænger og især var det gået ud over det venstre øje og allermest det venstre ben. Han pådrog sig lårbensbrud to steder på grund af et 'sammenstød' med en rasende tyr, som han skulle trække ud i engen til nogle kvier, da den pludselig gik til angreb på ham. Hans ene ben var svært medtaget, brækket to steder.

Efter et langt sygehus-ophold fra 26/9-1925 til 8/1-1926 kom han hjem igen til Lindbjerggaard, men enhver forestille sig, at det havde været en slem omgang for en 15-årig knægt. Og hans ben blev aldrig som før ulykken, han havde mén resten af livet.

Nedenstående er avisartiklen fra dengang samt en transskribering.

Randers Dagblad 26/9-1915

En kamp for livet med en tyr.

Et 15-årigt ungt menneskes resolute optræde.

"I lørdags eftermiddags ville gårdejer Marius Nielsens 15-årige søn, Skjødt, i Lindbjerggaard, trække deres 2-årige tyr fra kostalden og ned i en indhegning i marken for at bedække en kvie. På vejen derned overfaldt tyren ham og tilredte ham på det frygteligste. Skjødt var ene hjemme på gården, forældrene var i Randers, karlen var kørt efter mergel.

En Kamp paa Livet med en Tyr.

Et 15-aarigt ungt Menneskes resolute Optraeden.

I Forbunds Eftermiddags vilde Gaardejer Marius Nielsens 15-aarige Søn, Skjødt, i Lindbjerggaard, træffe deres 2-aarige Tyr fra Postalden og ned i en Indhegning i Marken for at bedække en Kvie. Paa Vejen derned overfaldt Tyren ham og tilredte ham paa det frygteligste. Skjødt var ene hjemme paa Gaarden, Forældrene var i Randers, og Marken var tørt efter Mergel. Rentier Wad, der bor ved Siden af, hørte nogle underlige Lyde og gik derfor over i Gaarden. Men der var ingen. Han gik derfor udenfor Porten og saa derfra, hvad der var sket. Hurtig kom han og Gaardejer Drachmanns Karle til Ulykkesstedet. Al Skjødt kørte op til Gaardejer Drachmann, hvortil Læge Jeppe-Jensen blev tilkaldt. Lægen kørte Skjødt paa Sygehuset. Det ene Laar var knust og der var Blodsamlinger over hele Kroppen. Lægen frygtede for en hjerne-rystelse.

Om de nærmere Omstændigheder forklarer Skjødt følgende: Paa Vejen ned til Indhegningen overfaldt Tyren ham og overtrampede ham, tog ham flere Gange paa Hornene, og derved knustes det ene Laar. Skjødt var klar over, at det vilde være umuligt, at nogen kunde høre hans Raab om Hjælp, og hvis han gav op, gjaldt det Livet. Derfor tog han sig paa Trods af de stærke Smerter sammen, og det lykkedes ham at faa fat i Ringen paa Tyren og holde fast. Tyren fortsatte sine Angreb, men under dette kom de i Nærheden af en Pæl, hvor det lykkedes Skjødt at faa Tyren surret til. Da dette var gjort, begyndte Skjødt at slæbe sig op ad Bakkerne, for at de fra Gaarden kunde se ham og høre hans Raab om Hjælp, og derfra var det, at Wad hørte ham.

Skjødt mente at have kæmpet med Tyren i en halv Time.

— Ved Forespørgsel paa Sygehuset i Eftermiddag erfarer vi, at den Tilfaldsdomme ikke har paadrøget sig en Hjerne-rystelse, og at hans Tilstand efter Omstændighederne maa betegnes som god.

Rentier Wad, som bor ved siden af, hørte nogle underlige lyde og gik derfor over i gården. Men der var ingen. Han gik derfor udenfor porten og så herfra, hvad som var sket. Hurtigt kom han og gård-ejer Drachmanns karle til ulykkesstedet og fik Skjødt kørt op til gårdejer Drachmann, hvortil læge Jeppe-Jensen blev tilkaldt. Lægen kørte Skjødt på sygehuset. Det ene lår var knust og der var blodansamlinger over hele kroppen. Lægen frygtede for en hjerne-rystelse. Om de nærmere omstændigheder forklarer Skjødt følgende: På vejen ned til indhegningen overfaldt tyren ham og overtrampede ham og tog ham flere gange på hornene og derved knustes det ene lår. Skjødt var klar over, at det ville være umuligt, at nogen kunne høre hans råb om hjælp og hvis han gav op, gjaldt det livet. Derfor tog han sig, på trods af de stærke smerter, sammen og det lykkedes ham, at få fat i ringen på tyren og holde fast. Tyren fortsatte sine angreb, men under dette kom de i nærheden af en pæl, hvor det lykkedes Skjødt, at få tyren surret til. Da dette var gjort begyndte Skjødt at slæbe sig op ad bakkerne for at de fra gården

kunne se ham og høre hans råb om hjælp og derfra var det, at Wad hørte ham. Skjødt mente at have kæmpet med tyren i en halv time. Ved forespørgsel på sygehuset i eftermiddag erfarer vi, at den tilskadekomne ikke har pådraget sig hjernerystelse og hans tilstand efter omstændighederne må betegnes som god”.

I patientjournalen for Amtssygehuset i Randers, SY-

033/2002/156 kan man læse om hele behandlingsforløbet - nedenstående dog kun et kort sammendrag:

28/9-1925: Røntgen af venstre lår, tværbrud to håndsbredder over knæled, brudenderne er slet ikke i berøring idet nederste brudstykke ligger bagud og udenfor det øverste samt ved begge brud ender findes mange knoglestykker.

29/9: Hæfteplaster-extensions og Volkmanns skinner med 4 kilo.

10/10: Ved røntgenfoto ses brud enderne i dårlig stilling - skinner 10 kilo.

18/10: Ved røntgenfoto er stillingen bedre, tilvækst af nyt knoglevæv. 21/10: Hæfteplaster bandagen er gledet, den aftages og der lægges ny på. 10/11: Der er problemer med hælen og der anlægges gips bandage som tager bækkenet og foden med.

1/12: Gips bandagen fjernes, genoptræning.

8/1-1926: Skjødt bliver udskrevet.

Resten af livet måtte han affinde sig med at halte. De forskellige brud var årsag til, at det ene ben var 1½ cm kortere end det andet. Men han beklagede sig aldrig!

Skjødts syn på det højre øje bliver efterhånden dårligere og dårligere og han kommer på Randers Centralsygehus hen på efteråret i 1972.

Nethinden er porøs og han bliver opereret, men da forbindingen bliver fjernet kan han desværre ikke se, hvilket især han og hele hans familie havde håbet så meget på. Det var et stort slag og nederlag for ham – men han tog det med oprejst pande.

Efter et halvt års tid solgtes dyrene på gården og jorden blev forpagtet til anden side.

Herefter starter en helt ny tilværelse for både Elna og Skjødt – de fik nu mulighed for at kunne nyde deres (tvungne) otium.

For Skjødts vedkommende blev interessen for musik og romaner forstærket. Romanerne var læst ind på bånd og han lyttede intenst, når morderen var ved at blive afsløret. Det gav ham idéen til selv at indtale noget på bånd. Han fortalte om sine oplevelser fra barndom- og ungdomsårene, samt byggeriet af 'Vestervang'. Skjødts øvrige sanser blev i den grad skærpet. Engang var der én i familien der spurgte, om han kunne mærke forskel på en 50'er og en 100-kroneseddel. Det viste sig, at det kunne han godt. Han fulgte meget med i radio og tv og hele hans store families gøren og laden.

Som før nævnt dør Skjødt på Randers Centralsygehus den 16. november 1984 og et års tid efter - den 30. sept. 1985, sælger Elna deres fælles livsværk 'Vestervang' med tilhørende jord til Espen Nielsen på Lindbjerggaard.

Elna har altid haft et ønske om, at jorden som i 1936 blev udstykket fra Lindbjerggaard, skulle tilbage til Lindbjerggaard igen og således blev aftalen.

Skødet underskrives 18. sep. 1985 af Espen Nielsen og Elna Skjødt Nielsen.

Efter salg af gård og jord, flytter Elna til Enghaven 7, i Linde, hvor hun køber et hus i nærheden af en søn og svigerdatter.

Magnus bor på det tidspunkt stadig i aftægtshuset i Lindbjerg og besøger jævnligt sin søn Espen og hans familie på Lindbjerggaard, for at følge med i dagliglivet og gårdens drift og for at have kontakt til børnebørnene og følge med i deres opvækst.

Han var vellidt af alle og var glad for at få en lille sludder med folk, han mødte på sin vej, når han gik til og fra Lindbjerggaard.

Edith Brokholm, som har været 'pige i huset' på Lindbjerggaard i rigtig mange år, fulgte med Magnus og Esther, da de flyttede på aftægt i Lindbjerg, og har i al den tid stået for en stor del af husførelsen under kyndig vejledning af Esther. Efter Esthers død passede hun Magnus og huset i Lindbjerg og de gik godt i spænd.

26. oktober 1989, dør Magnus 78 år.

Han bliver efterfølgende begravet ved siden af hustruen Esther i familiens gravsted på Harridslev kirkegård. Efter Magnus' begravelse flytter Edith til en nybygget ældrebolig i Linde og trives der.

Elna Skjødt Nielsen er nu den sidste, som er tilbage. Hun bor i huset Enghaven 7 i Linde, trives og har det godt og er en aktiv kvinde, trods sine 80 år. Hun passer selv hus og have, får sine husholdningsvarer bragt til døren fra Brugsen i Spentrup. Hun tager så ofte det er muligt, på ture som er arrangeret af Pensionistforeningen. Og ser man på alle de billeder hun har efterladt fra disse ture, så var der stadig spas og narrestreger i hende, ligesom da hun i sine yngre dage, altid var at finde på rollelisten til en dilettantforestilling i Lindbjerg forsamlingshus.

Når hun skulle på ture med Pensionistforeningen, ringede hun ofte i den anledning og fortalte, at hun skulle på tur sammen med 'de gamle'. Hendes sind var slet ikke gammelt. Hun var født nysgerrig efter viden og opdagelse og hun var aldrig bange for at prøve noget nyt.

21. september 1998 dør Elna, kun 4 dage før sin 89 års fødselsdag. Hun var rask og frisk til det sidste.

Hun bliver bisat på sin 89 års fødselsdag, 25. september 1998 og urnen bliver senere nedsat ved siden af hendes mand Kristen Skjødt Nielsen på Harridslev kirkegård.

Også Elna har haft et arbejdsomt liv med mange børn og ikke særlig stor økonomi. Men hendes arbejdsomhed, nøjsomhed og opfindsomhed med hensyn til både madlavning og omforandring af tøj, har været med til, at få en god og stabil dagligdag til at fungere.

Hun var dygtig til at lave mad til mange mennesker og folk henvendte sig ofte til hende, når der skulle være stor fest i Lindbjerg forsamlingshus. Her lavede hun sagtens suppe og steg til 60-80 personer og Skjødt og de to yngste døtre hjalp til, som 'skaffer' og serverings personale, sammen med andre Lindbjerg-folk.

Forinden sådan en fest blev der skrevet en huskeliste, der blev ganget, divideret, lagt sammen og trukket fra, for der måtte sandelig ikke være for lidt og heller ikke for meget mad. Der blev købt ind til hakket oksekød ind i store mængder, når mor skulle lave kødboller til suppen. Jeg har selv hjulpet til med at håndtrille kødboller og dét tog rigtig, rigtig lang tid. Når melbollerne skulle laves, havde hun en grydelignende anordning som blev spændt på siden af gryden med kogende vand og så blev der ellers drejet rundt på håndtaget og bollerne nærmest sprøjtede ud i det kogende vand. Det var velsagtens datidens effektivisering af kokekonens rekvisitter.

Elna var et yderst aktivt menneske og fra sine unge år deltog hun ivrigt i dilettant i Lindbjerg forsamlingshus.

Hun har også været meget aktiv med håndarbejde – broderi, fremstilling af lampeskærme og syning og omforandring af især drengenes tøj og Skjødts arbejdstøj. Men især hækling havde hendes helt store passion. Samtlige 10 børn og 25 børnebørn, ja sågar mange af de 47 oldebørn har kaffeservietter, middagsservietter, lyseduge, festremser, slumretæpper, gæstehåndklæder eller andre smukke ting til minde om hende. Elna var meget optaget af, sammen med en masse andre ældre damer i 'Nørkleklubben' at hækle eller strikke små firkanter der efterfølgende blev syet sammen til store slumretæpper til børn i u-landene. Pastor Greibes hustru var primus motor for 'Nørkleklubben'. Elna var glad for at rejse og opleve andre kulturer. Derfor var hun ofte med pensionist foreningen på rejser til udlandet eller på udflugter i Danmark. De største oplevelser har nok været de 4-5 gange hun rejste til Julianehåb i Grønland for at besøge hendes yngste søn, svigerdatter og deres tre børn. Det var en kæmpe oplevelse for mor, at mellemlande på Island og derefter lande i Sydgrønland og fortsætte i en stor helikopter videre til Julianehåb. Det var nok én af hendes allerstørste rejseoplevelser. Og vi børn og svigerbørn syntes det var dejligt for hende at få disse rare oplevelser og hun elskede at komme ud og se sig omkring. Vi taler ofte om, hvor fantastisk det var, at hun kunne finde ud af det, i så forholdsvis høj en alder. Hun var jo alligevel 75 år da hendes rejseaktivitet for alvor tog fart, men hun klarede det, over al forventning. Hun var absolut ikke gammel i sindet.

Endnu en epoke i Lindbjerggaards historie er slut – de 2 brødre Magnus og Skjødt og deres hustruer Esther og Elna er nu alle døde.

De to familier, Magnus og Esther på Lindbjerggaard og Skjødt og Elna på Vestervang, har hver især haft deres vanskeligheder og prøvelser igennem livet, men har også haft mange, mange lykkelige stunder. Hver familie har måttet arbejde hårdt for at få dagligdagen til at fungere og for at give børnene en god og sund opvækst i trygge omgivelser. Det må man sige har lykkedes for begge familier. Dog har der været tider, hvor både Elna og Esther måtte være ekstra opfindsomme, når der skulle lidt ekstra penge i kassen. Mændene har passet og plejet markerne, så de kunne give de allerbedste afgrøder. Det har bestemt ikke altid været nemt - der skulle slides hårdt i markerne for at drive landbrug dengang.

Hvem husker ikke, da traktoren holdt sit indtog i dansk landbrug – det var en stor aflastning for landmanden og det var det selvfølgelig også for Skjødt og Magnus. Mange skridt efter hestene ude i markerne var de to brødre nu sparet for. Skjødt var især glad for traktoren – den var til stor aflastning for hans dårlige ben.

Et langt og meget arbejdsomt livsforløb er slut – men minderne om vore kærlige, arbejdsomme, sparsommelige og opfindsomme samt altid nærværende forældre og bedsteforældre lever.

Denne beskrivelse af, i særdeleshed, Lindbjerggaards lange historie, men også Vestervangs en hel del kortere historie, og med vore forældre og os børn som aktører i sidste akt, skal denne historie være med til at huske et tidsbillede, så deres liv og levned aldrig glemmes.

Deres tilstedeværelse i det historiske tidsbillede er værd at bevare til effertiden og ikke mindst til vore efterkommere.

-----00000O00000-----

Kildehenvisning:

Kirkebøger	Folketællinger	Skøde- og Panteprotokoller
Godsarkiver	Skifteprotokoller	Kort- og Matrikelstyrelsen
Vort Sogns Historie	TRAP Danmark	Landsarkivet i Viborg
Ivan Skjødt Kondrup	Nørhald Egns-Arkiv	Randers Bibliotek
Randers Dagblad, 1915	Randers Amtsavis, 1974	Familien

Hald Bageri fortsat fra 2012.

Af Inger Præst

Vi er nu nået til 1976, Leif og jeg havde overtaget bageriet året før, og var godt i gang med engrosproduktion, vi havde tolv forretninger, brugser og købmænd som hver morgen fik leveret frisk brød til salg i butikkerne.

Nye ovne 1976.

Der var nu efterhånden kommet nye ejere i en del af vore nabobagerier, og vi indledte et samarbejde med fælles annoncer med Asferg, Faarup, Spentrup, Assens, Dalbyover, Øster Tørslev, Havndal og os i Hald. I 1978 fik vi melsilo, og i mange år brugte vi 1 ton mel om dagen. Med tiden lukkede butikkerne i de mindre byer, og vi søgte ind til Randers, den første kunde her var Hadsundvejens Brugs, (nu Fakta) som udover daglige leverancer aftog ca. 1200 rundstykker hver lørdag, herefter fulgte Energivejens Brugs med 900, og Brugsen Kristrup 600, kunderne stod i kø, når vi kom om morgenen før åbningstid. Brugsen i Mariager hentede selv 1000 rundstykker i sommerhalvåret, og vi havde en tur nordpå et par gange om ugen til Havndal, Kastbjerg, Norup, Assens og Mariager med indpakkede brød og kager.

I 1982 beskæftigede vi to svende, to lærlinge, to pensionerede bagermestre på deltid, to damer til at pakke og køre ud og to unge piger, foruden farmor som stadig tog et nap med i butikken. Men træerne vokser jo ikke ind i himlen, vi blev hjemsøgt af et par slemme bygningsskader, først bageriloftet i 1982, og en stor brand i 1986, som godt havde kunnet trække tæppet bort under os. Vi fik os slidt igennem strabadserne, men det var op ad bakke, at få en kundekreds i gang efter fire måneders driftsstop i 1986 - 87.

En dag ringede Tina Albertsen, hun var én af de mange søde piger, som havde været hos os, hun var nu ansat i Schou-Epa – én af de butikker som vi havde leveret til inden branden, men som nu havde en anden leverandør. Hun spurgte, om hun kunne få 100 franskbrød, så hurtigt som muligt, hun havde ansvaret for bagerafdelingen, men var ikke tilfreds med deres brødleverandør. Det var ved middagstid, og personalet var gået fra bageriet, men jeg fik tændt en ovn, og tog en stik med franskbrød, som stod som dej i gærstopanlægget, for at være klar til næste morgen. De blev hævet, dampet og bagt, og to timer senere var der varme friske franskbrød i butikken, og vi havde genvundet en god kunde.

Jeg havde dog et problem undervejs, jeg havde kun den lille varevogn hjemme, og der var ikke adskillelse mellem føre- og varerum, og 100 varme franskbrød giver altså en del damp fra sig.

En tid senere blev Tina leder af Fakta butikken på Hadsundvej, og der gik ikke lang tid, før jeg havde Tina i røret, og igen en kunde mere på listen, og ret hurtigt de to andre Fakta butikker i byen.

I oktober 1989 startede Føtex Mariagervej med os som leverandør af brød til deres bagerafdeling. Det blev igen et vendepunkt i arbejdsgangen i bageriet, idet der her var en diskbetjent bagerbutik. Nu kunne det jo godt være fristende, at satse alene på sådan en leverance som Føtex, men belært af, at gode tider ikke varer ved, og at man ikke skal lægge alle sine æg i samme kurv, bibeholdt vi de gode kunder vi havde, og udvidede personalestaben og bilparken.

Vi havde gennem tiden udviklet et koncept med indpakket brød til selvbetjening, og vi leverede bl.a. til en del servicestationer. Vera havde et godt tag på at fylde op i butikkerne. Vi kørte jo ud tidligt om morgenen, med friskbagte bestillingsvarer, og læssede af inden forretningerne åbnede, og når der så var pakket ud og sat på plads, kom hun efter returemballage, og så havde hun et udvalg af indpakkebrød og kager, som hun satte på plads, og skiftede det ud som ikke var solgt. Returvarer kom ned til Kirkens Korshær, til stor glæde for en masse mennesker der.

Da vi startede op i Føtex, fik vi bl.a. konditor Robert Lassen, som Anders kendte fra sin tid i bageriet hos Hvidberg. Han kunne sit håndværk, havde det overordnede opsyn i Føtex, og var god til at tale med ekspeditricerne. Der blev et godt hold af gamle og nye medarbejdere, og vi har sommetider haft fire mand boende i værelserne over bageriet, hvilket også betød mange omkring spisebordet, og til at bruge vaskekælderen.

På det tidspunkt kom det på tale med edb anlæg, Majbritt og Anders, vores søn og svigerdatter, havde i 1988 købt Frederiksberg Bageri, og som den første bager i Randers straks anskaffet en computer. Igen måtte jeg på kursus, det foregik i Kolding som én eller to dages kursus, men viste sig at blive en fantastisk lettelse, ikke mindst til følgesedler og fakturering.

I 1994 blev Kvickly forretningen i Dytmærskén omdannet til endnu en Føtex i Randers, som vi også skulle levere til. Udover at vi forsynede Føtex butikkerne med brød og kager, var der også mulighed og behov for en masse salgsdemonstrationer og uddeling af smagsprøver, ikke mindst når et nyt produkt skulle på markedet, og jeg var inde i butikkerne på skift i lange perioder, og altid op til nytår hvor det var kransekage, som var på programmet.

Føtex1990.

Vi havde leverancerne til Føtex i fem år, men så var de så godt i gang, at de selv byggede bageri i forbindelse med forretningen på Mariagervej. Vi fik en fair behandling, idet deres bagerikonsulent Børge Hejlesen, som vi havde et fint samarbejde med, kom dagen efter beslutningen var taget, for at fortælle os, inden vi hørte det fra anden kant, at aftalen med os ville blive opsagt. Vi skulle videre, og fik truffet aftale med Obs i Paderup om lejemål af plads til at etablere en bagerbutik, som vi selv stod for. Det krævede ekstra mandskab, og vi havde 25 personer på lønningskontoen. Det gik fint nogle år indtil det blev Randers Storcenter og Obs blev til Kvickly med eget bageri. Den sidste sommer vi var i Obs havde vi samtidig en stor leverance til Øer Maritime Ferieby i Ebeltoft. Vi havde sidst på vinteren haft forespørgsel, om leverance for sommeren til deres bagerbutik, og der var da ikke noget at betænke sig på, selv om vi havde Obs en tid endnu. Det var mest Vera som kørte turene til Ebeltoft, alt skulle være færdig og læsset kl. 6.00, og hun var fremme kl. 7.00 når butikken åbnede. Det kunne ske, at der var brug for mere i løbet af dagen, og endnu en tur gik derud, men med en mindre bil, og i lidt mere afslappet tempo.

Vi havde fået oparbejdet et fint udvalg af sukkerfri produkter, som var meget populært i Obs, folk kom langvejs fra og forsynede sig. Vi havde fået Johan, tdl. bagermester i Spentrup som konditor, han havde solgt sin forretning p.g.a. allergi og diabetes, men kunne fint arbejde hos os, fordi vi havde fået varmegenvinding fra bageriet, og vi havde gode udluftningsfaciliteter, som fornyede luften nogle gange i timen. Han var i sagens natur specialist i sukkerfrit bagværk, udover at han var en meget fin konditor, og en god læremester for vore unge medarbejdere.

Da vi holdt op i Obs regnede vi med at forfølge succesen, med de sukkerfri produkter, og planen var at lave et postordrefirma, det var før internet handel, vi fik da også formaliteterne i orden, men fik aldrig tid til at få projektet i gang. Vi havde i mange år haft leverancer til købmanden i Øster Tørslev, 3 Fakta og 3 Aldi forretninger, vi lavede skolebrød til 10 - 12 skoler, brugserne i Spentrup og Gjerlev fik diskbetjente bagerafdelinger, og så kom der yderligere 3 Rema 1000 butikker til.

I sommeren 2006 fik Leif en blodprop, som blev anledning til afslutning af vort bagerliv, og vi stoppede produktionen, da han kom hjem efter et langt sygehusophold. Man skulle jo tro, at der havde været basis for at bageriet kunne sælges og køre videre, alle myndighedskrav var opfyldt, bageriet var godkendt og vi havde statsautorisation til engrosproduktion, det var lige til at gå til. Men låneinstitutionerne har ikke været særlig venligt stemt overfor sådan nogle småindustrier som os, det mærkede vi allerede i 1988, da vi havde bygget op efter branden, vi havde udvidet bageriet med 100 kvm. til fryse, køle og pakkerum, men kreditforeningen ville ikke forhøje vore oprindelige lån, og forlangte endda pant i maskinerne.

Vores revisor sagde, "det er et godt byggeri og tidssvarende produktionsapparat - bare ærgerligt at det ligger i Hald", heldigvis havde vi en god bank. Vi havde en aftale med vore råvareleverandører om returret på alle varer, som var i hel ubrudt emballage, og da vi havde fået ryddet op, solgte vi maskiner og inventar. Ejendommen blev solgt et år senere, og 1. maj 2008 flyttede vi til Randers, nøjagtig 75 år efter at Leifs far var startet i 1933.

**Øster Tørslev Forsamlingshus.
Af Børge Mandrup**

Initiativet til at opføre et forsamlingshus i byen blev taget af afholdsforeningen, den havde efterhånden fået så mange medlemmer at det var påtrængende med større forsamlingslokaler og ved bestyrelsesmøde den 27. jan. 1896 blev der nedsat et udvalg på 11 personer til at arbejde for sagen. I foreningens forhandlingsprotokol findes referater over de møder der førte til oprettelse af forsamlingshuset. Referaterne er meget udførlige og er i sig selv fortællende om sagens gang.

”For at drøfte Sagen om opførelse af et Afholds og Forsamlingshus holdtes et Møde den 13. Februar i Afholdshjemmet.

Det vedtoges:

- 1 At søge en kapital paa cirka 4000 Kroner tilvejebragt dels ved Aktietegning, dels ved Laan.
- 2 En Akties Størrelse sættes til 10 Kroner.
- 3 Der udbetales en Aktie om Aaret. Dog saaledes at hele den tegnede Sum er udbetalt i løbet af 10 Aar.
- 4 Aktiernes indbetaling sker ved opkrævning 4 gange Aarlig.

5 Hvad der indkommer Aarlig ved brugen af Huset fordeles med 2 Dele til Reservefond, vedligeholdelse og lignende. Det øvrige bruges til Renter.

De tilsagte var mødt med undtagelse af Piilgaard.

Paa Mødet den 15. Februar forhandlede:

1 Forslag om at den første indbetalte Aktie ikke nogensinde skal forrentes. Forkastes.

2 Husets størrelse, udseende, indretning og fremdeles.

3 Forskjellige Pladser som mulig kunne faaes tikjøbs. Efter megen snakken frem og tilbage enedes man om at indkalde til Generalforsamling Torsdag den 20. Februar Aften Kl. 7 at afgjøre alle disse Spørgsmaal.

Mødet sluttet”

Mødeaktiviteten har været høj og det gjaldt om at smede medens jernet var varmt.

”Paa Medlemsmødet den 20. Februar 1896 behandlede og vedtoges følgende:

1 Ole Juul meddelte tilbud fra bager Schmidt om Byggeplads for en Betaling af cirka 500 kroner.

2 Tilbud var meddelt fra Anton Poulsen om Byggeplads Pris 500 kroner.

3 N. Kr. Piilgaard gav tilbud fra Morten Krogh om Byggeplads for 400 kroner.

4 Meddelelse fra Formanden om Bestyrelsens og de indbudtes Arbejde. Der fuldt ud tiltrædes af Medlemmerne.

5 Forslag fra Anton Poulsen om de forskjellige Aktionærer laante hver sit Aktiebeløb i Sparekassen og udbetalte samme til Selskabet. Til efterretning for Lysthavende.

6 Forslag at nedsætte et udvalg til at fremme og tilendebringe Aktietegningen inden for Foreningens Medlemmer. 8 Medlemmer blev valgt.

7 Forslag om nedsættelse af byggeudvalg udsættes indtil videre”.

Udvalgsmøde den 23. Februar i Hjemmet Aften Kl. 8.

"Paa Udvalgsmødet den 23. Februar vedtoges følgende:

1. Uddrag af generalforsamlingens Beslutning om Aktietegningen til Forsamlingsbygningen forelaa til gennemsyn for Udvalget.
2. Forslag til Aktietegning forelaa ligeledes til Udvalgets Erklæring.
3. Jens Andersen, N. Velling Rasmussen, Jens Jensen og Rasmus Jacobsen bringer Listen rundt til Medlemmerne."

"Med Indbydelsen til Aktietegningen er afskrevet følgende "Opraab":

Østertørslev Afholdsforening har længe arbejdet for at faa bygget et Afholdshjem med tilhørende Forsamlingsaal.

Og da Foreningen vokser sig større udadtil og stærkere indadtil er det paatrængende nødvendigt at skaffe større Lokaler til Foreningens Raadighed til veje.

Tanken om at bygge som ovenfor nævnt kommer stadig frem ved vore Møder. Og ved den nu afholdte Generalforsamling om Sagen nedsattes et Udvalg til at fremme og tilendebringe Aktietegningen. Dette Udvalg er fuldt overbevist om at Sagen kan føres heldigt igennem naar alle vore ærede Medlemmer og Medarbejdere i Afholssagens Tjeneste vil være med efter Evne at virke for sagens Gennemførelse.

Lad os alle huske paa at Kærlighed til Sagen og god Vilje drager et stort Læs. Nar vi løfter i samlet Flok da udgør vi en stærk Magt. Og i Haab om Medlemmerne forstaar og vil gøre dette. Indbydes hermed alle saavel Medlemmer som saavel enhver der ønsker at være med til at realisere Tanken om opførelse af Afholdshjem og Forsamlingsbygning i Østertørslev til Aktietegning paa følgende vilkaar:

1 Huset maa ikke bruges eller udlejes, det være til private Mænd eller Selskaber, naar der skal bruges Spirituøse Drikke. Denne Bestemmelse kan ikke forandres af nogen Generalforsamlingsbeslutning.

2 Der søges tilvejebragt, dels ved Aktier, dels ved Laan en Kapital paa ca..4000 Kr.

3 En Akties Størrelse er 10 Kroner.

- 4 Der betales mindst 1 Aktie om Aaret, dog saaledes at hele den tegnede Sum er udbetalt i løbet af 10 Aar.
- 5 Aktien betales ved opkrævning 4 gange Aarlig.
- 6 Den Sum der indkommer Aarlig ved brug af huset anvendes til Vedligehold, Renter og Reservefond.
- 7 Den til enhver Tid resterende Del af enhver Aktiehavers Aktiekjøb forrentes af Aktionærerne saafremt det ved P 6 indkomne ikke er tilstrækkeligt hertil.
- 8 Aktionærerne vælger en Bestyrelse til at varetage husets Tarv og forestaar brugen af det. Alle Aktionærer har lige Stemmeret uanset hvor mange Aktier vedkommende har.
- 9 Aktietegningen betragtes som bindende for enhver som tegner Aktier fra det Øjeblik tegningen er givet.
- 10 Saa snart Tegningen er tilendebragt sammenkaldes Selskabet til Møde for at tage Bestemmelse for Byggeriet, valg af Byggeudvalg m.m.”

Efter en tegningsperiode på ca. 3 uger hvor Afholdsforeningens medlemmer havde travet sognet igennem indkaldtes aktionærerne til møde. De fleste bidrag var på 10 eller 20 kr. ofte så man at både mand og kone som bidragydere hver med 10 kr., enkelte gav mere, således sognefogeden, han bidrog med 120 kr. andre gårdmænd med 50 eller 100 kr. ”Søndag den 15. Marts 1896 var samtlige Aktionærer indkaldt til Møde i Øster Tørslev Sal.

Th. Jensen meddelte på Udvalgets vegne at der af 89 Aktionærer (Hvoraf 57 var af afholdsforeningens egne medlemmer og resten ikke medlemmer) var tegnet en Kapital paa 3820 Kroner. Han oplæste alle Aktionærernes Navne. Og fremsatte paa Udvalgets Vegne Forslag om at Pengene søges til Laans hos en privat Mand mod at han faar Huset i Pant og samtlige Aktionærers Garanti hver især for den Kapital man har tegnet sig for. Kan Laanet ikke faaes paa den Maade helt eller delvis foreslaar Udvalget at Laanet optages i Østertørslev Sparekasse.

Ole Juul foreslog at tre Mænd formaaet til at garantere for hele Beløbet mod at disse tre Mænd tillige (har) den Forret at de i den Tid (10 Aar) til Gjælden var betalt skulde betragtes som Kongevalgt Bestyrelse og altid være den større Halvdel.

Lærer Holm synes bedst om Udvalgets Forslag og mente at naar der var flere Garanter og Laanet blev taget paa flere Beviser ville Risikoen blive lille. Det vedtoges at arbejde hen til at faa cirka 20 Mand til at garantere og saa fordele Laanet i 4 eller flere Hold.

Derefter valgtes Byggeudvalg som kom til at bestaa af Murer Kresten Andersen, Gaardejer Anders Als, Teglblænder Niels Madsen, Gartner Anton Poulsen, Murer Niels Houmand, Gaardejer Rasmus Jakobsen og Gaardejer Kresten Møller.

Thomas Jensen meddelte at Udvalget havde tænkt sig Huset indrettet saaledes at Salen blev cirka 25 Alen lang og 15 Alen bred. En Stue cirka 7 Alen lang og 6½ Alen bred, Entreen 3 Alen bred. Køkken og Garderobe i de øvrige 5½ og 7 Alen. Ovenpaa indrettes 2 Stuer til Beboelse. En Balkon cirka 3 Alen ind over Salen hvilende paa Søjler eller hængende.

Som Byggeplads synes Udvalget bedst om Anton Poulsens. Disse Spørgsmaal udsættes efter en lille Diskussion indtil Byggeudvalget havde indhentet Oplysninger fra andre Egne. En foreløbig Bestyrelse til at faa Laanesagen ordnet valgtes og kom til at bestaa af Lærer Holm, Gaardejer Thomas Nielsen, og Gaardejer Ole Juul. Til Slutning paalagdes at Udvalget for Bygningen sammenkalder til Møde saa snart de nødvendige Oplysninger være indhentet og senest om 3 Uger. Mødet hævet Th. Jensen.”

” Paa Mødet 2. Påskedag fremlagde Bestyrelsen en af en Sagfører affattet Kontrakt for Aktieselskabet som i det væsentlige blev vedtaget, nogle faa af Lærer Jørgensen stillede Ændringer vedtoges enstemmigt.

Bestyrelsen stillede Forslag om at vælge endnu to Mænd ind i Bestyrelsen, da dennes Arbejde vilde blive for besværligt for 3, hertil valgtes Landposterne J. Sørensen og Thomas Jensen.

Byggeudvalget med Anders Als som Ordfører gjorde rede for deres Arbejde og oplyste at efter de indkomne Oplysninger vilde Huset ikke kunde bygges for efter den foreliggende Plan for 4000 Kroner.

Derimod fremkom samme med Forslag at bygge et toetages Hus med Beboelse i Underetagen og Sal ovenpaa, denne Bygning forventes at kunne rejses for den tegnede Sum. Forslaget vandt bifald af de mødte, men vedtagelse af samme udsættes indtil videre.

Thomas Jensen.”

Ak ja, det er ikke så ligetil at bygge et hus når man ikke kender prisen og budgettet helst skal holdes.

”Paa Bestyrelsesmødet den 1. Marts i Hjemmet fremlægger Formanden Beretning om Sagens Gang med Bygningen og ankede over at den affødte Selskabs Contrakt ikke stod fuldt og helt i Overensstemmelse efter Indbydelse og Opraab.

Han opfattede det som sin Pligt at paatale dette for Bestyrelsen og bad om de enkelte Medlemmers udtalelse i saa Henseende. Da hele bestyrelsen fandt at Sagen forholdt sig som ovenfor nævnt vedtoges at fordre tilføjet Selskabs Contrakten Bestemmelse om at Afholdsforeningen for bestandig og uden hensyn til Dennes Medlemstal bliver tilskrevet Ret til at afbenytte de i Bygningen indrettede Stuer som Afholdshjem.

Formanden affatter en Bestemmelse i saa Henseende der, efter at være underskrevet af hele Bestyrelsen, overgives til Bestyrelsen for Byggeselskabet med Anmodning om at faa samme tilføjet Selskabs Contraktens § 13. Mødet sluttet Anton Poulsen, Thomas Jensen.”

”Ved Mødet den 1. Maj i Hjemmet meddeles at den ovenfor nævnte Bestemmelse vedtoges uden Indvendinger at de mødte Interesserede og finds anført som første Punkt paa Dagsordnen over den afholdte Generalforsamling i Øster Tørslev Sal.”

Så vidt jeg har kunnet se i Afholdsforeningens forhandlingsprotokol er der ikke i sommeren løb refereret noget om byggeriet og om omkostningerne ved dette. Byggeudvalget, som bestod af både afholdsforeningsmedlemmer og ikke-medlemmer, fik ved stiftelsen sin egen forhandlingsprotokol. Det næste der sker i afholdsforeningen i relation til forsamlingshuset er et bestyrelsesmøde den 3. dec. 1896 i det nye Forsamlingshus og Afholdshjem. Det ses ikke i hverken Afholdsforeningens eller Forsamlingshusets protokol at der har været afholdt en egentlig indvielsesfest.

”Afholdt Bestyrelsesmøde den 3. December 1896 for første Gang i det nye Hjem.

Formanden mindede om at det i dag er 13 Aar siden Afholdsforeningen blev stiftet med faa og til dels svage Kræfter, den havde imidlertid forstaaet at klare sig over de mange og ofte store Hindringer, hvilket blandt andet kendes paa at den for Øjeblikket tæller 125 Medlemmer. Og endvidere affødte en Forening i Knejsted, som nu tæller cirka 60 Medlemmer. Det bedste Bevis for at den har vokset sig stærk, baade ind- og udadtil, er imidlertid denne Bygning hvor vi i Aften for første gang har den glæde at samles i Haab om at hvad vi herefter i denne Bygning vedtager til Sagens fremme maa blive baaren frem med den Kærlighed til Afholdssagen og agtelse for vore Medlemmer ihukommende vort Løsen ” Med Gud for Hjem og Fædreland” indvies denne Bygning som fremtidig Afholdshjem.

Samme meddelte i henhold til § 1 og 2 over forrige møde at sagen vedrørende Jens Kr. Laursen endnu ikke var fuldt oplyst, til 2, Bestyrelsen for Interessentskabet ikke fandt sig beføjet til at gaa ind paa Afholdsforeningens Tilbud om leje af hele nederste Etage.

Ligeledes den af Foreningen tilhørende kakkellovn var solgt til Gunder Frandsen for 10 Kroner.

Samme forelagde Spareforeningens Regnskab der udviste at der var indsamlet

645Kr. 90 Øre, indvundne Renter 13,66, der revideredes og godkendes. Pengene udbetales den 4. Dec. i Afholdshjemmet.

Mødet sluttet.

Niels Christian Piilgaard, K. Vellesen, Thomas Jensen, Niels Madsen, Marie Munk Jensen”.

Det nu nedsatte byggeudvalg, bestående af både medlemmer af afholdsforeningen og ikke-medlemmer, skulle indkalde til licitation og forestå opførelsen af forsamlingshuset. Referaterne om byggeriet i Afholdsforeningens forhandlingsprotokol ophørte og det nedsatte byggeudvalg fik sin egen protokol som derefter blev brugt til referaterne ved bestyrelsesmøder og generalforsamlinger for den nye bestyrelse i forsamlingshuset.

Der var stiftende generalforsamling i huset 29. april 1896 hvor det oplystes at der var tegnet 3530 kr. i aktiekapital.

Den 15. maj 1896 indkaldtes til generalforsamling og licitation over byggeriet. Der var tilbud fra flere af de lokale håndværkere. Tilbud fra murer Lars Chr. Nielsen, Ilshøj blev antaget, han skulle have 3150 kr. for murerarbejdet og det blev vedtaget at nederste etage skulle stå færdig 15. juli og hele bygningen være færdig 15. september. Det blev desuden vedtaget at der skulle betales en bøde på 5 kr. pr. dag for overskridelse.

”1. Piilgaard paatager sig at holde alle Husets Rum rene og i Stand til de forskellige Møder og Sammenkomster der afholdes i salen saavel som i Husets øvrige Rum.

2. Ligeledes paa egen Bekostning at holde alle nødvendige Lamper forsynede med Petroleum samt tænde og slukke dem.

3. Ligeledes at besørge Lokalerne opvarmede mod betaling af de forskellige lejere efter en nærmere fastsat Takst.

4. Ligeledes at være ansvarlig for at Vinduer og Døre lukkede og for saa vidt det ikke kan oplyses om hvem der eventuelt er Skyld i at Ruder og Lampeglas slaas itu, da at betale Halvdelen af Udgifterne til Istandsættelse.

5. Ligeledes at holde renligt og i alle Maader ordentligt paa Forsamlingshusets Grund uden for Huset derunder klipning af Hæk og Bortskafning af Affald og Afrivning fra Pladser og Gange.

6. Ligeledes som Vært for de forskellige Foreninger der bruger Forsamlingshuset at overholde god og sømmelig Orden og drage Om-sorg for at Forsamlingshuset bruges og drives efter Bestemmelserne, særlig ogsaa Interessentkontraktens § 13.

(Det var den § der bestemte at der ikke måtte serveres spirituøse drikke)

7 Og i øvrigt rette sig efter Bestemmelser der tages af Bestyrelsen.

8 Som Vederlag for ovennævnte pligter har Piilgaard fri Bolig i den i Huset indrettede lejlighed.”

Underskrevet af Piilgaard og bestyrelsen.

Forsamlingshuset blev i de følgende år flittigt brugt af både Afholdeforeningen og de øvrige foreninger i byen, det være sig både familiefester, foredrag, baller og gymnastik.

Ved et bestyrelsesmøde i 1909 var et af punkterne: Bestyrelsen vedtog at der ikke maatte danses Boston Tango og andre uanstændige danse i Forsamlingshuset.

Også på den tid bekymrede den ældre generation sig for ungdommens udskejelser!

Ved generalforsamling d. 27. jan 1910 blev det oplyst at:” Bekostningen ved den i Sommer opførte Tilbygning og de foretagne Forandringer og Reparationer paa Huset i det hele beløb sig til Kr. 2803,03. Regnskabet godkendtes enstemmigt.”

Det drejede sig denne gang om en tilbygning mod nord som i overetagen rummede en ”lille sal” og underetagen en større lejlighed til værten i huset. Murermester Anton Frandsen som på dette tidspunkt var i bestyrelsen havde lavet tegningerne til byggeriet. Samtidig med byggeriet blev der installeret ”rindende vand” i huset og i 1913 blev der installeret elektricitet i huset, bekostningen var 389 kr. 42 øre.

Det følgende årti forløb uden de store forandringer, men i 1923 var det igen aktuelt med byggeri.

Arkitekt Christensen Hag, Randers havde udarbejdet planerne til et samlet beløb af 12.220 kr. bestyrelsen gik ind for planen og besluttede at indkalde tilbud på arbejdet med byggeriet.

Murerarbejdet gik til Murermestrene Th. Bugge, Vinstrup og Hjortshøj, Spentrup for 5897 kr. Tømrerarbejdet blev af Niels Kr. Jensen, Ilshøj tilbudt for 4700 kr. dette bud fandt bestyrelsen for højt og man enedes om at arbejdet blev udført efter priskurant og bestyrelsen skaffede selv de materialer der skulle bruges.

Snedkerarbejdet fik Volstedlund, Ilshøj for 1075 kr. og malerarbejdet gik til Viggo Hoe , Ø. Tørslev for 415 kr. Blikkenslagerarbejdet fik Jensen Ø. Tørslev for 250 kr. På el-arbejdet var der 2 tilbud arbejdet gik til Ea Kristensen, Randers for 217 kr. og endelig smedearbejdet fik Karl Madsen Ø. Tørslev for 60 kr.

Finansieringen klaredes ved indsamlede bidrag og lån i Ø. Tørslev Sparekasse.

Byggeudvalget bestod af formanden Poul Ahm, Anders Borup, Piilgaard og Vald. Petersen.

Hvad der er bygget ved den lejlighed fremgår ikke af forhandlingsprotokollen, men efter størrelsen af byggeriet kan det være ombygning af den store sal.

Forsamlingshuset er gennem tiderne blevet flittigt brugt. I mange år fra først i 1900tallet var der tradition for folkelige foredrag. Fra min barndom husker jeg de store møder om efteråret med kendte foredragsholdere. Mødet begyndte om eftermiddagen og til hen ved fodretid, så bønderne kunne komme hjem at få dyrene røgtet. Efter spisetid blev mødet genoptaget og sluttede med fælles kaffebord. Møderne blev arrangeret af foredragsforeningen.

Øster Tørslev Gymnastikforening benyttede også huset til deres aktiviteter, der var som regel både pige, karle og børnehold til gymnastik og man sluttede vintersæsonen med opvisning 2. påskedag om eftermiddagen og så var der bal for foreningens medlemmer om aftenen.

Dilettant forestillinger var i mange år i forskellige foreningers regi en yndet vinterforøjelse. Man øvede vinteren igennem og hen på foråret opførtes stykket over en week-end med flere opførelser og den sidste sluttede med dans.

En månedlig adspredelse var når rejsebiografen kom og viste film, så blev bænkene i salen stillet på tværs og et stort lærred sat op på østvæggen, filmfremviseren var med kulbuelys og stod i gangen. Der var en lem i muren ind til salen hvor igennem filmen vistes. Vi skriver nu 1936.

Toiletforholdene ved forsamlingshuset var udendørs "Das" og ikke særlig hygiejnisk. Der blev i 1939 besluttet at bygge nye toiletter i forbindelse med nedgang fra gangen og samtidig blev der ovenpå toiletterne etableret ny garderobe. . Erna Iversen blev antaget som garderobedame og prisen for at få sit overtøj i garderobe kostede 10 øre. Ernas mand Egon var antaget som kontrollør og udsmitter når der blev afholdt foreningsballer.

Vi er nu sidst i trediverne og alt går som det plejer indtil dec. 1943, da bliver forsamlingshuset "udlejet" til den tyske værnemagt for 630,00 kr. om måneden.

Det gjorde sig også gældende for den tilhørende lejlighed i huset, så der måtte findes en anden bolig til værten. Der bemærkes: "At bestyrelsen ikke fandt mulighed for at afholde juletræ i huset"!

Denne "udlejning" varede kun nogle få måneder, men den 20. feb. 1945 blev huset igen overtaget af værnemagten og det varede til den 1. maj samme år, hvor de pakkede deres grej sammen. Forud for afrejsen havde tyskerne været rundt i byen og omegnen, hvor de havde "opkøbt" heste og vogne til brug for rejsen tilbage til Tyskland. Deres egne befordringsmidler var efterhånden gået til, men nogen større fornøjelse fik de dog ikke af befordringsmidlerne, idet de ved den dansk – tyske grænse måtte aflevere alt hvad de havde rekvireret under besættelsen af landet.

Efter istandsættelse efter tyskerbesøget kom der gang i foreningslivet igen og huset blev atter flittigt benyttet.

I 1959 blev der ved østsiden af huset tilbygget en scene til brug for amatørteater, tidligere havde man klaremidlertidig opstilling af scene som blev opbevaret på husets loft, så det var en stor forbedring for amatørskuespillerne.

En ting der gentagne gange blev talt om var den efterhånden famøse § 13 i vedtægterne der bestemte at der ikke måtte serveres spirituose drikke i huset. Afholdsbevægelsen havde næsten udspillet sin rolle i landsbysamfundet, der var ikke mange afholdsfolk tilbage i byen. Man skulle helt frem til først i tresserne inden der for alvor kom gang i sagen om at få vedtægterne ændret.

Der var forslag om at undlade at betale Amtsstueskatterne, ved at lade være med at betale dem ville huset gå på tvangsauktion og bestyrelsen kunne så købe huset for en krone. Det blev dog ikke aktuelt, ved 2 påfølgende ekstraordinære generalforsamlinger i vinteren og foråret 1965 blev det vedtaget med 44 jastemmer mod 1 nejstemme at sælge huset. Der blev så udarbejdet nye vedtægter hvor § 13 blev udeladt og fra at hedde I/S Ø. Tørslev Forsamlingshus kom det til at hedde Andelsselskabet Ø. Tørslev Forsamlingshus. Klausulen var dermed ophævet.

Ved alle generalforsamlinger var mønstret det samme: over 40 stemmer for ændringen og 1 imod, så der har jo nok kun været den ene afholdsmand tilbage.

Vedkommende afholdsmand var så utilfreds med afgørelsen at han gennem sin sagfører truede bestyrelsen med sagsanlæg, bestyrelsens sagfører fik dog overtalt afholdsmandens sagfører til at undlade at gå i retten med sagen. Denne ændring gav dog ikke anledning til drukfester i huset, men gav mulighed for at man kunne søge en-gangsbevilling ved afholdelse af fester.

Der gik ikke mange år før det kom på tale at bygge idrætshal i byen, initiativet kom fra bestyrelsen i forsamlingshuset. Efter byggeriet af hallen blev der i tilknytning til denne bygget nye forsamlingslokaler og det gamle forsamlingshus havde udtjent sit formål, så efter 75 år hvor det havde gjort god fyldest, blev det ved generalforsamling besluttet at sælge huset.

Møbelhandler Poul H. Pedersen, Randers købte huset for ca. 42.000 kr. + overtagelse af restgælden på ca. 14.000 kr. Der indrettedes polsterværksted i huset men der gik dog ikke mange år før den virksomhed stoppede og huset blev solgt til nedrivning.

På hjørnet hvor det gamle forsamlingshus var, er nu bygget et dobbelthus og det fungerer som privatboliger. Billedet er taget efteråret 2013.

**Engang var vandspanden et vigtigt redskab
ved en ildebrand.**

Af Bente Svane

På Nørhald Egnsarkiv har vi denne vandspand stående, som ses på billedet. Spanden er lavet af læder og dateret 1759. Den stammer fra Hinge præstegård, men blev fundet i Øster Tørslev præstegård. Måske har den fulgt med præsten fra Hinge præstegård dengang?

Den gamle vandspand har været flittig brugt. I tilfælde af brand ilede folk til hjælp, og spanden har, fyldt med vand, gået fra hånd til hånd for at nå målet, hvor ildebranden var opstået. At det har været en langsommelig affære, kan man sagtens tænke sig, ligesom man kan tvivle på, hvor effektiv denne hjælp har været. Mon ikke vandet har skvulpet over flere gange i løbet af transporten, så der alligevel ikke har været så meget vand at slukke med, når det kom til stykket.

Det har sikkert også betydet, at mange huse dengang brændte ned til grunden, hvis ilden rigtig fik fat. Der var ingen hurtig og effektiv hjælp at få, som der er i dag ved en ildebrand.

Den første kommunale brandvedtægt.

Hvordan reglerne var i 1862 kan man læse i den første kommunale brandvedtægt, der blev udarbejdet i henhold til lov af 20. marts 1861.

Det gamle gulnede dokument har man her på Nørhald Egnsarkiv, og det fortæller om, hvordan man dengang ordnede og fordelte pligter og opgaver i Tvede brandfogedkreds.

I hver brandfogedkreds, der stort set fulgte den gamle sogneinddeling, udpegede sognerådet en brandfoged, der havde "den øverste kommando" i ildebrandstilfælde, indtil politimesteren kom til stede.

Vedtægten omfattede 18 paragraffer, der nøje og ofte på pudsige måde beskriver tjenesten.

Man ser f.eks., at paragraf 3 bestemte, at der ansættes en formand og 12 af de yngste og modigste tjenesteplygtige til "at redde mennesker, kreaturer og gods. Samtidig skulle ildgængende tag belægges med brandsejl, og bygninger skulle nedrives. Til dette arbejde blev det pålagt, at en tredjedel af mandskabet hver møder med en brandhage og en brandstige, resten af mandskabet skulle møde med en økse, hakke eller spade".

Branddam og sprøjtehus i hver en by.

For at sikre sig, havde man i hver by en branddam, og i nærheden stod sprøjtehuset med sprøjten. I paragraf 4 bestemmer man, at der skal ansættes en sprøjtefører, en strålemester og og de 16 mand, der boede nærmest ved sprøjtehuset. Hvis der var håndværkere imellem, skulle de medbringe deres værktøj.

Skulle der opstå mindre brud på sprøjten eller slangen, skulle de kunne afhjælpe disse. Pumpen der var anbragt i et trækar, der rummede 2-300 pottes vand, skulle betjenes af 4 mand på skift. Man havde også brug for 1 eller 2 mand til at køre sprøjten for mandskabet.

I paragraf 5 står bestemmelsen vedrørende vandtilførslen. Til at lede den, havde man en formand, medens det øvrige mandskab mødte med deres vandspande og desuden en vogn forspændt med 1 eller 2 heste samt to tætte vantønder med tragt.

I paragraf 8 står der, at mødepligten påhviler alle, "der har evne og helbred – og gælder til han er fyldt 70 år". Dog er præsten, degnen, skoleholderen og sognefogeden fritaget for tjeneste.

Det øvrige mandskab, der ikke var tilstrækkelig arbejdsdygtig, blev pålagt brandvagt.

Mandskabet i de forskellige tjenestefunktioner bar messingskilte hængende på brystet, hvorpå deres bestilling var anført.

Vandbærerne havde et skilt på deres hat med bogstaverne VM.

Kirkeklokken ringede til ildebrand.

I paragraf 11 stod, at der skulle være 3 nøgler til sprøjtehuset, hvoraf én skulle være hos brandfogeden, én hos sprøjteføreren og én i det hus der lå nærmest sprøjtehuset.

I paragraf 13 var det pålagt brandfogeden at give alarm ved at klemte med kirkeklokken, straks han havde kendskab til ildebrand.

Det var især aktuelt ved natlige ildebrande.

Paragraf 16 kunne godt give problemer. Her forpligter sprøjtefører og mandskab sig til at møde med sprøjten og 3-4 vandvogne i tilfælde af ildebrand i en nabokreds – dog måtte afstanden ikke være over en fjerdingvej fra sprøjtes opbevaringssted til brandstedet.

Her kunne opstå besynderlige situationer.

I august 1898 rykkede Gjerlev-sprøjten således ud til en gårdbrand, hvor det var svært at bedømme afstanden til brandstedet på grund af den kraftige røgudvikling.

Man nåede dog med fuld udrykning næsten til bestemmelsesstedet,

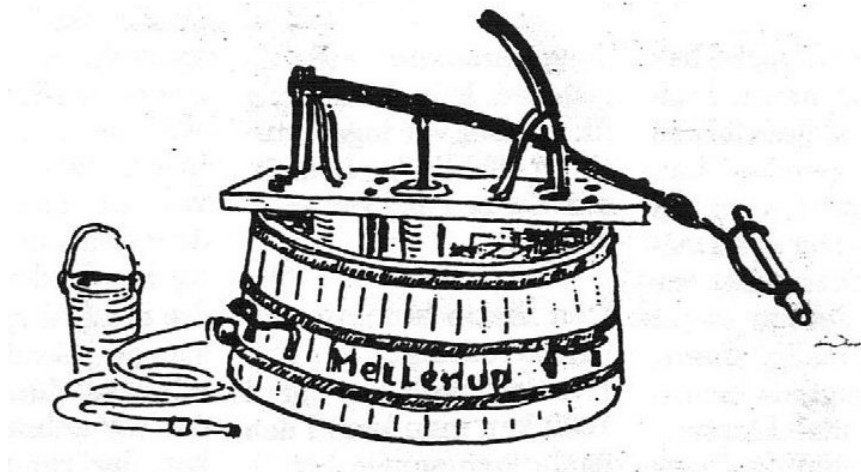
til man opdagede at det var Hald-Stouby fattiggård "Aldersro". Denne lå uden for den afstand, hvor man fra Gjerlev skulle slukke en brand, og selvom man næsten var ved målet, vendte man igen vognene og kørte hjem. Dette var i overensstemmelse med regulativet, og derfor fuldt forsvarligt, selvom man måske kunne have reddet fattiggården, som nedbrændte til grunden.

Måske var bestemmelsen slet ikke så urimelig, idet det ville være uforsvarligt at engagere byens brandvæsen længere borte, hvis der skulle opstå en ildebrand hjemme i Gjerlev.

For os i dag kan det synes barokt med alle disse regler og love, men for den tids mennesker har det virket som en tryghed i hverdagen.

Hvad der også er bemærkelsesværdigt, er, at kvinder overhovedet ikke er nævnt i nogen forbindelser. Det var rent mandarbejde på den tid, og det, der talte mest, var kræfterne.

Pudsigt er det også at erfare, at præsten, degnen, skoleholderen og sognefogeden er fritaget for tjeneste. Man har sikkert følt, at de hørte til i et højere samfundslag, og derfor kunne man ikke bede dem om at gøre den slags samfundstjeneste.

Formandens beretning 2013

v. Henning Rasmussen

Et på mange måder roligt år, hvor det nødvendige arbejde med registreringer kørte videre, men fremhæves skal dog dette:

Afslag fra kulturministeriet i december 2012 om tilskud til udvikling af Arkibas 5 og Arkibas.dk – betød reduktion af medarbejdere i SLA, Morten Nielsen stopper. Et stort tab mente vi, han havde været med siden 2006 i udviklingen af Arkibas og support af dette.

Det har heldigvis ikke givet os de helt store problemer.

Der arbejdes på at skaffe alternativ finansiering til videreudvikling af disse programmer, der søges midler fra store fonde, og det kan heller ikke udelukkes, at de enkelte arkiver bliver nødsaget til at bidrage, seneste nyt er, at man håber der vil ske noget sidst på året.

Fra Omslaget nr. 1 2013 (Formanden har ordet, citat)

”Kulturministeriet har forståelse for, at IT-systemer løbende skal opdateres og anerkender det vigtige arbejde, SLA yder til bevarelse af den lokale kulturarv. Det er imidlertid ministeriets opfattelse, at opgaven i forhold til Arkibas bør indrettes på en sådan måde, at det er muligt at afsætte midler til kommende, uundgåelige softwareopdateringer, så den tilgodeser den principielle ansvarsfordeling på arkivområdet mellem statslige og ikke-statslige arkiver”.

Videre hedder det i kommentaren fra formanden:

”Vi synes også, det er urimeligt, at ministeriet i august afslog en invitation til kulturministeren om at komme ud at se et lokalarkiv med den begrundelse, at ministeren ikke kunne besøge et lokalarkiv, når der var en ansøgning til behandling i ministeriet – man må jo spørge sig selv, om det er en generel attitude fra ministeriets side? Og endelig er det ikke mindst slemt, at ministeriet øjensynlig ikke synes at føle noget som helst ansvar for materialet på ikke-statslige arkiver”.

Endvidere slår formanden fast, at det var en stor skuffelse med afslaget, men at man selvfølgelig vil arbejde på alternative muligheder for finansiering som f. eks. fonde og engangstilskud fra arkiverne.

Seneste: Ved årsmødet og generalforsamlingen, oktober 2013 i SLA var nyheden om at der nu er fundet midler til udviklingen af arki-bas.dk A.P. Møller og hustrus fond til almene formål har bevilget 1,8 mill. Kr. til formålet. Projektet er i gang, og man regner med at Arki-bas.dk går i luften i sidste halvdel af 2014

Omkring forhandlingerne med Copydan om en forsikringsordning, kan jeg næsten genbruge teksten fra sidste årsskrift, citat "men seneste nyt er, at der måske i efteråret kommer en afklaring af om der økonomisk kan findes en løsning som tilfredsstiller parterne"

Ca. medio maj 2013 blev Facebook gruppen: Nørhald Egns-Arkiv oprettet, med det formål at gøre arkivet mere synligt og forhåbentlig også mere interessant for et bredere publikum. Vi er så heldige at have et par entusiastiske medlemmer af bestyrelsen, der har stået for dette.

Med helt samme formål har vi også i juni måned startet Mini-Arkibas. Med Mini-Arkibas kan man via arkivets hjemmeside søge på hvad arkivet har registreret og gjort tilgængeligt.

Arkivet har også forsøgt sig med at komme lidt ud af huset, og har således været til et åbent hus arrangement i september måned på Korshøjcentret i Harridslev, hvor et par af de mange dygtige medarbejdere fra arkivet var til stede og lærte fra sig om især slægtsforskning.

Det har også i årets løb været muligt at opgradere lidt på IT fronten idet vi har indkøbt to nye computere og en fladskærm. Desuden også nødvendigt software. Vi har også fået en ny alt-i-en farveprinter. Alt dette er muliggjort af, at en meget god ven af arkivet har givet en pæn, stor gave til arkivet, det har været en stor hjælp til årets investeringer. Det er arkivet meget taknemmelig for.

Vi har også i det forløbne år deltaget i forskellige nødvendige møder og kurser, og regner med at det fortsætter det kommende år.

Til slut en tak til bestyrelsen og de frivillige medarbejdere, for det store arbejde de har lagt på arkivet i årets løb. Tak til alle der slutter op om arkivet ved deres medlemskab, og det vigtige arbejde der gøres.

Regnskab 1/10-2012 - 30/09-2013

	Indtægter	udgifter
kontant	599,00	
bank indestående	11.627,45	
saldo 01-10-09	12.226,45	
kontingent		17.355,00
gaver		10.200,00
salg af foto-kopier og bøger		500,00
Tilskud fra kommunen & renter		38.334,26
tilbagebetalt tilskud ;)		19.115,00
indsat/hævet	1.000,00	1.000,00
Materialer & kontorart.		23.044,76
Abonnementer & SLA		4.207,00
Kursusudgifter & kørsel		4.146,00
Arskriftet		4.628,50
Diverse [juleafslutning - Udflugt - kaffe/the]		9.524,90
kontant	31,00	79.615,71
bank indestående	13.918,55	
saldo 30-09-13	79.615,71	13.949,55
		79.615,71

Regnskabet er revideret d. 10. okt. 2013

af:

Pent Blatthøsen
Glennsfeldt 9/14 2013

